

U C H W A Ł A
SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 22 lipca 2010 r.

w sprawie ustawy o zmianie ustawy o orderach i odznaczeniach

Senat, po rozpatrzeniu uchwalonej przez Sejm na posiedzeniu w dniu 24 czerwca 2010 r. ustawy o zmianie ustawy o orderach i odznaczeniach, wprowadza do jej tekstu następujące poprawki:

- 1) w art. 1 w pkt 1, w ust. 3 po wyrazie "ministrów," dodaje się wyrazy "Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu," oraz skreśla się wyrazy ", a w przypadku odznaczenia, o którym mowa w art. 15a, na wniosek Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu";
- 2) w art. 1 w pkt 2, w art. 12b:
 - a) w ust. 1 wyrazy "Order Krzyża Niepodległości, będący kontynuacją ustanowionego rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 29 października 1930 r. Krzyża Niepodległości," zastępuje się wyrazami "Order Niepodległości, nawiązujący do idei Krzyża i Medalu Niepodległości ustanowionych rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 29 października 1930 r.," oraz po wyrazie "położyły" dodaje się wyraz "wybitne",
 - b) skreśla się ust. 2 i 3;
- 3) w art. 1 w pkt 3, w art. 15a w ust. 1 skreśla się wyrazy ", z wyłączeniem okresu od 31 sierpnia 1980 r. do 12 grudnia 1981 r.,";

- 4) w art. 1 w pkt 3, w art. 15a w ust. 1 i 2 skreśla się wyrazy "na terytorium Polski";
- 5) w art. 1 w pkt 3, w art. 15a w ust. 1 skreśla się wyrazy "co najmniej przez 12 miesięcy";
- 6) w art. 1 w pkt 3, w art. 15a w ust. 1 w pkt 1 wyrazy "aktywnymi członkami" zastępuje się wyrazem "uczestnikami";
- 7) w art. 1 w pkt 3, w art. 15a w ust. 1 w pkt 1 wyraz "albo" zastępuje się wyrazem "lub";
- 8) w art. 1 w pkt 3, w art. 15a w ust. 2 w pkt 5 skreśla się wyrazy "przez okres co najmniej 6 miesięcy";
- 9) w art. 1 w pkt 3, w art. 15a w ust. 3 w pkt 1 skreśla się wyrazy "że przedłożą dowody,";
- 10) w art. 1 w pkt 3, w art. 15a w ust. 3 w pkt 2 wyrazy "co do których w archiwum Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu zachowały się dokumenty wytworzone przez nie lub przy ich udziale, w ramach czynności wykonywanych przez nie w charakterze tajnego informatora lub pomocnika" zastępuje się wyrazami "które były tajnymi informatorami lub pomocnikami";
- 11) w art. 1:
 - a) w pkt 4, w ust. 1,
 - b) w pkt 5, w art. 25b w ust. 1 i 2- wyrazy "Krzyża Niepodległości" zastępuje się wyrazem "Niepodległości";
- 12) w art. 1 w pkt 6 na końcu kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje pkt 7 w brzmieniu:

"7) art. 32a otrzymuje brzmienie:

"Art. 32a. Przed podjęciem decyzji o nadaniu orderu lub odznaczenia danej osobie, Prezydent może zwrócić się do Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu o przekazanie

informacji na temat istnienia w archiwum Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu dokumentów stanowiących podstawę zamieszczenia danych osobowych tej osoby w katalogu, o którym mowa w art. 52a pkt 5, 6 lub 8 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.".

- 13) w art. 2 skreśla się wyraz "Krzyża" oraz wyraz "Krzyżem" zastępuje się wyrazem "Orderem".

MARSZAŁEK SENATU

Bogdan BORUSEWICZ

UZASADNIENIE

Na posiedzeniu w dniu 22 lipca 2010 r. Senat rozpatrzył ustawę o zmianie ustawy o orderach i odznaczeniach i uchwalił do niej 13 poprawek.

Nowelizacja art. 2 ust. 3 dodaje do katalogu podmiotów uprawnionych do złożenia wniosku o nadanie odznaczenia Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Językowa wykładnia przepisu może prowadzić do wniosku, że Prezydent nie ma prawa nadawania Krzyża Wolności i Solidarności z własnej inicjatywy. Aby jednoznacznie potwierdzić tę prerogatywę Prezydenta Senat uchwalił **poprawkę nr 1**. W jej brzmieniu zrezygnowano ze wskazania, że Prezes Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu jest właściwy do wystąpienia z wnioskiem o odznaczenie Krzyżem Wolności i Solidarności, gdyż wynika to z ust. 6, który jest dodawany do art. 31 ustawy o orderach i odznaczeniach.

Poprawki nr 2, 11 i 13 ma na celu wyraźne oddzielenie Orderu Krzyża Niepodległości od Krzyża Niepodległości ustanowionego rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej polskiej z 29 października 1930 r., który był odznaczeniem. Tymczasem ustawą jest wprowadzany order. Zmiana nazwy orderu ma podkreślić jego odrębność od Krzyża Niepodległości. Senat zrezygnował z podziału orderu na klasy uznając, że kryteria podziału na klasy nie są na tyle istotne aby w różny sposób honorować osoby zasługujące na Order Niepodległości.

Zgodnie z art. 15a ust. 1 Krzyż Wolności i Solidarności jest nagrodą dla działaczy opozycji wobec dyktatury komunistycznej, którzy w okresie od 1 stycznia 1956 r. do 4 czerwca 1989 r., z wyłączeniem okresu od 31 sierpnia 1980 r. do 12 grudnia 1981 r. byli aktywnymi członkami nielegalnych organizacji, które stawiały sobie za cel odzyskanie przez Polskę niepodległości i suwerenności lub respektowanie praw człowieka w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, albo prowadzili zagrożoną odpowiedzialnością karną lub represjami działalność na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości i suwerenności lub respektowania praw człowieka w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Określony w tym przepisie okres wyłączenia, to okres, w którym NSZZ "Solidarność" był legalną organizacją. Senat uznał, że działalność w tym okresie w nielegalnych organizacjach lub prowadzenie działalności zagrożonej represjami również zasługuje na wyróżnienie odznaczeniem (**poprawka nr 3**).

Senat uznał, że kryteria przyznawania Krzyża Wolności i Solidarności są zbyt kazuistyczne. Postanowienie w sprawie odznaczenia ma charakter uznaniowy. Przepisy ustawy o orderach i odznaczeniach nie są podstawą roszczenia o odznaczenie. Nie ma więc potrzeby, aby ustawodawca rozstrzygał jak należy kwalifikować poszczególne stany faktyczne. Należy zdać się w tym zakresie na organy uczestniczące w wydaniu postanowienia o odznaczeniu. To one na etapie stosowania prawa stwierdzą czy określona osoba zasługuje na odznaczenie. Dlatego Senat, chcąc pozostawić Prezydentowi większą swobodę w podjęciu postanowienia o przyznaniu Krzyża Wolności i Solidarności, ograniczył opis kryteriów przyznania tego odznaczenia (**poprawki nr 4-6 i 8**).

Poprawka nr 7 polega na użyciu bardziej adekwatnego spójnika określającego wzajemne relacje dwóch przesłanek przyznania Krzyża Wolności i Solidarności. Użyty w art. 15a ust. 1 pkt 1 wyraz "albo" sugeruje, że jednoczesne spełnienie przesłanek z pkt 1 i 2 uniemożliwia uhonorowanie odznaczeniem, co zdaniem Senatu jest nieracjonalnym. Skoro spełnienie jednego z warunków określonych w art. 15a ust. 1 pkt 1 i 2 uzasadnia odznaczenie, to tym bardziej na przyznanie Krzyża Wolności i Solidarności zasługuje osoba, której działalność spełniała obydwaj warunki.

W art. 15a ust. 3 określone są negatywne przesłanki otrzymania Krzyża Wolności i Solidarności. Odznaczenia nie dostaną osoby, które były pracownikami, funkcjonariuszami, żołnierzami organów bezpieczeństwa państwa określonych w art. 5 ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, **chyba że przedłożą dowody**, że przed 4 czerwca 1989 r., bez wiedzy przełożonych czynnie wspierały osoby lub organizacje działające na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości i suwerenności lub respektowania praw człowieka w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (art. 15a ust. 3 pkt 1).

Takie rozwiązanie jest wyłomem w dotychczasowym systemie nadawania orderów i odznaczeń. Do tej pory ustawa nie przewidywała udziału osoby mającej zostać uhonorowaną w procedurze przyznawania orderu lub odznaczenia. Wynika to faktu, że ordery i odznaczenia są wyrazem wyróżnienia zasług, cnót obywatelskich i wybitnych osiągnięć (art. 1 ust. 1 ustawy o orderach i odznaczeniach). W ocenie Senatu zasługi, cnoty obywatelskie i wybitne osiągnięcia powinny być jedynymi kryteriami przyznawania orderów i odznaczeń.

Wyróżnienie uzależnione od dodatkowej aktywności wyróżnionego może doprowadzić do sytuacji, że osoba obiektywnie zasługująca na odznaczenie nie otrzyma go ze względów proceduralnych – bo nie przedłoży dowodów. Prezydent oraz Prezes IPN nie będą mogli skorzystać z innych dowodów, np. dokumentów znajdujących się w archiwach IPN lub

zeznań świadków. Ponadto niemożliwe będzie nadawanie Krzyża Wolności i Niepodległości pracownikom, funkcjonariuszom i żołnierzom organów bezpieczeństwa państwa pośmiertnie, ponieważ ustawa nie przewiduje możliwości przedłożenia dokumentów np. przez spadkobierców. Mając to na uwadze Senat przyjął **poprawkę nr 9**.

Okolicznością wyłączającą możliwość odznaczenia osoby jest zachowanie się w archiwum Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu dokumentów wytworzonych przez nią lub przy jej udziale, w ramach czynności wykonywanych przez nią w charakterze tajnego informatora lub pomocnika przy operacyjnym zdobywaniu informacji przez organy bezpieczeństwa państwa (art. 15a ust. 3 pkt 2).

Również w tym wypadku ograniczono katalog środków dowodowych – tym razem do dokumentów, które zachowały się w archiwach IPN. Jeżeli więc organ postępowania będzie wiedział o działalności kandydata do odznaczenia, jako informatora lub pomocnika organów bezpieczeństwa PRL, ale w archiwach IPN nie będzie dokumentów o których mowa w art. 15a ust. 3 pkt 2, to będzie możliwe nadanie takiej osobie Krzyża Wolności i Solidarności. Dlatego Senat kierując się zasadą, że prawda formalna (wynik postępowania dowodowego) powinna możliwie najpełniej odzwierciedlać prawdę materialną (obiektywną), uchwalił **poprawkę nr 10**.

W art. 15a w ust. 3 w pkt 1 znajduje się odesłanie do art. 5 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu opatrzone rocznikiem, numerem i pozycją Dziennika Ustaw.

W nowelizowanej ustawie w art. 32a znajduje się odesłanie do ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu wraz ze wskazaniem adresu publikacyjnego.

Na podstawie § 158 ust. 1 pkt 2 Zasad techniki prawodawczej jeżeli w akcie normatywnym odsyła się kilkakrotnie do innego aktu normatywnego, który był nowelizowany i został ogłoszony jego tekst jednolity - przy pierwszym odesłaniu przytacza się aktualny tytuł tego aktu w całości wraz z oznaczeniem rocznika, numeru i pozycji dziennika urzędowego, w którym ogłoszono tekst jednolity, a przy kolejnych odesłaniach przytacza się tylko rodzaj aktu oraz jego datę i przedmiot, bez oznaczenia rocznika, numeru i pozycji dziennika urzędowego.

Z tego powodu Senat znowelizował art. 32a ustawy o orderach i odznaczeniach poprzez skreślenie zbędnego adresu publikacyjnego (**poprawka nr 12**).